

Uitgangspuntennotitie voor de beleidsnotitie 'kader voor het verduurzamen van panden binnen het beschermd stad- en dorpsgezicht'.

1. Het uitgangspunt voor het advies van het Gelders Genootschap is:

1. Het behoud van historische materialen en constructies bij rijks- en gemeentelijke monumenten;
2. Het behoud van de cultuurhistorische en visueel esthetische waarden van het stad- en dorpsgezicht, zoals deze zichtbaar zijn op ooghoogte vanaf openbaar toegankelijk gebied.

2. In het advies willen wij dat er onderscheid gemaakt wordt tussen buurt, straat en/of het soort pand.

Momenteel wordt er in het beleid voor het verduurzamen van panden binnen het beschermde stad- en dorpsgezicht geen onderscheid tussen straten en buurten gemaakt, terwijl die er op welstandsniveau wel zijn. Dit betekent in de praktijk dat voor de nieuwbouw langs de Halvemaanstraat dezelfde regels worden gehanteerd als voor de historische bebouwing langs de Groenmarkt. In het advies van het Gelders Genootschap willen wij dat er zoveel mogelijk onderscheid gemaakt wordt tussen buurten, straten en/of het soort pand om binnen de beschermde gezichten meer maatwerk toe te kunnen passen.

Binnen de randvoorwaarden zijn de beschermde stad- en dorpsgezichten wat betreft zonnepanelen naar verwachting op te delen in 3 verschillende categorieën. Het onderscheid tussen de verschillende categorieën kan bijvoorbeeld als volgt worden ingevuld:

1^e categorie: Zonnepanelen mogen niet zichtbaar zijn vanaf openbaar toegankelijk gebied

Deze categorie geldt in ieder geval voor de meeste daken van (rijks)monumentale panden en bijvoorbeeld voor de zichtbare daken van de historische straat- of pleinwanden. Voor panden in deze categorie verandert het huidige beleid dus niet.

2^e categorie: Zonnepanelen zijn beperkt zichtbaar vanaf openbaar toegankelijk gebied

Dit geldt voor de straten en hofjes binnen de beschermde gezichten waar zich monumenten bevinden en het historische straatbeeld zeer homogeen en samenhangend is. Het plaatsen van zonnepanelen hoeft op deze plekken niet te leiden tot een onevenredige verstoring van de beschermde waarden van het stad- of dorpsgezicht. Binnen deze categorie mogen zonnepanelen slechts beperkt zichtbaar zijn.

3^e categorie: Zonnepanelen zijn zichtbaar vanaf openbaar toegankelijk gebied, mits.

Deze categorie is van toepassing op daken langs straten waar stadsvernieuwing heeft plaatsgevonden en waar niet of nauwelijks monumenten voorkomen. In deze straten komt overwegend jongere bebouwing voor met een ondergeschikte betekenis voor het beschermde stad- of dorpsgezicht. Plaatsing van zonnepanelen leidt daar niet direct tot verlies van de cultuurhistorische uitstraling. Of een visuele aantasting van een waardevol zicht op de stad. Er kunnen dan nog wel randvoorwaarden worden gesteld aan plaatsing, legpatroon, type zonnepaneel en kleurstelling.

Binnen deze categorieën wordt door het Gelders Genootschap gezocht naar een evenwichtige balans tussen de beleidsvelden cultuurhistorie/cultureel erfgoed en het thema energietransitie. Het Gelders Genootschap levert bij het advies een kaart op waarin bovenstaande informatie duidelijk te vinden is.

3. Zonnepanelen zijn mogelijk wanneer de zichtbaarheid vanaf de grond niet leidt tot een onevenredige aantasting van de beschermde waarden van het stad- en dorpsgezicht én het beschermde dakenlandschap.

Het welstandsbeleid is er nu vooral op gericht om plaatsing van zonnepanelen binnen de beschermde gezichten te toetsen op basis van zichtbaarheid vanuit het openbaar toegankelijk gebied. Het college stelt het Gelders Genootschap voor om dit in hun advies los te laten. Bij het plaatsen van zonnepanelen gaat het er dan niet meer om of zonnepanelen wel of niet zichtbaar zijn vanaf openbaar toegankelijk gebied, maar of eventuele zichtbaarheid vanuit het openbaar gebied leidt tot een onevenredige aantasting van de beschermde waarden van het beschermde stad- of dorpsgezicht. Het Gelders genootschap adviseert ons over wat dit inhoudt en wat de mogelijkheden zijn. Aantasting van de beschermde waarden kan bijvoorbeeld verminderd of voorkomen worden met een goed legplan, een andere kleur zonnepaneel en de mogelijkheid om de panelen uiteindelijk zonder schade aan monumenten en cultuurhistorische panden weg te kunnen halen.

Voor het plaatsen van zonnepanelen geldt nu dat deze in principe ook niet zichtbaar mogen zijn voor bezoekers die op de Wijnhuistoren en de toren van de Walburgiskerk staan. Aanvragen voor zonnepanelen op daken die mogelijk vanaf de torens zichtbaar zijn, zijn in de praktijk lastig toetsbaar op dit uitgangspunt. Zichtbaarheid verschilt per dag en per persoon. Het is dus lastig hier criteria voor op te stellen. Het college stelt het Gelders Genootschap daarom voor om in hun advies het ‘wel of niet’ zichtbaar zijn van zonnepanelen vanaf de torens als criterium los te laten. In plaats daarvan moet er gekeken worden naar de beschermde waarde van het dakenlandschap en in hoeverre deze worden aangetast door zonnepanelen.

4. Het advies voor het rijks beschermd stadsgezicht en rijksmonumenten sluit aan bij de beleidsrichtlijnen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

De RCE heeft in 2020 haar adviesbeleid voor zonnepanelen op monumenten aangepast om monumenteneigenaren meer mogelijkheden te geven om gebruik te maken van zonnepanelen bij de verduurzaming van hun monument. Aanleiding hiervoor zijn de ambities uit het Klimaatakkoord, waarin is afgesproken dat ook monumenten een substantiële bijdrage zullen leveren aan de energiebesparing en schone energieopwekking.

Het wel of niet zichtbaar zijn van zonnepanelen is volgens de RCE niet langer een beslissend criterium, maar wel *de mate* waarin het beeld van het monument eventueel wordt verstoord. Daardoor kan vaker positief geadviseerd worden over zonnepanelen die zichtbaar zijn vanaf openbaar toegankelijk gebied. Voorwaarde voor een positief advies voor zonnepanelen in het zicht is onder meer;

- het gebrek aan mogelijkheden om zonnepanelen uit het zicht te plaatsen, uitgaande van een rendabele installatie;
- dat de energieopwekking ten bate is van het eigen (monumentale) pand en er wordt geen cultuurhistorisch waardevol groen gekapt om de bezonning te verbeteren;
- een zorgvuldig afgewogen ontwerp;
- er geen sprake is van een onevenredige aantasting van monumentale waarden in de vorm van een ernstige visuele verstoring en/of schade aan bouwhistorische waarden/materiaal.

Voor rijksmonumenten in beschermde stads- en dorpsgezichten, hanteert de RCE aanvullende regels. Voor gebouwen die een belangrijke rol spelen in het aanzicht van een beschermd gezicht, adviseert de Rijksdienst negatief over PV-systemen (waaronder zonnepanelen) in het zicht. Het gaat dan bijvoorbeeld om gebouwen in het zicht die boven de gemiddelde bouwmassa uitsteken, gebouwen die gelegen zijn in de zichtlijnen van bijvoorbeeld straten of grachten of die deel uitmaken van een historische pleinwand.

De RCE heeft hiermee een advieslijn uitgezet welke inmiddels door meerdere gemeenten is vertaald naar verruimend beleid voor het plaatsen van zonnepanelen op (rijks)monumenten en in beschermde stads- en dorpsgezichten. Het advies van het Gelders Genootschap voor het rijks beschermd stadsgezicht en rijksmonumenten moet zoveel mogelijk aansluiten bij de beleidsrichtlijnen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Het advies van het Gelders Genootschap kan afwijken van het beleid van de RCE, mits dit gebeurt binnen de kaders van de Erfgoedwet. In deze wet is beleid om te komen tot behoud en versterking van het beschermde gezicht voor de gemeente leidend. Dit wordt nader uitgewerkt in het advies van het Gelders Genootschap en daarna in ons beleid.